

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

246

Polityka ekonomiczna

pod redakcją

Jerzego Sokołowskiego

Michała Sosnowskiego

Arkadiusza Żabińskiego

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2012

Recenzenci: Beata Filipiak, Kazimierz Krupa, Andrzej Miszczuk,
Krystyna Piotrowska-Marczak, Marzanna Poniatowicz,
Grażyna Wolska, Urszula Zagóra-Jonszta

Redakcja wydawnicza: Joanna Szynal, Aleksandra Śliwka

Redakcja techniczna i korekta: Barbara Łopusiewicz

Łamanie: Adam Dębski

Projekt okładki: Beata Dębska

Publikacja jest dostępna na stronie www.ibuk.pl

Streszczenia opublikowanych artykułów są dostępne w międzynarodowej bazie danych
The Central European Journal of Social Sciences and Humanities <http://cejsh.icm.edu.pl>
oraz w The Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com,
a także w adnotowanej bibliografii zagadnień ekonomicznych BazEkon
http://kangur.uek.krakow.pl/bazy_ae/bazekon/nowy/index.php

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania
znajdują się na stronie internetowej Wydawnictwa
www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie
wymaga pisemnej zgody Wydawnictwa

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2012

ISSN 1899-3192

ISBN 978-83-7695-209-3

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk: Drukarnia TOTEM

Spis treści

Wstęp	11
Franciszek Adamczuk: Nowa strategia rozwoju Euroregionu Neisse-Nisa-Nysa (ERN) – jej uwarunkowania i ewaluacja	13
Piotr Adamczyk: Wykorzystanie rekomendacji w procesie inwestowania na rynku akcji	24
Agata Balińska: Jakość jako determinanta konkurencyjności agroturystyki	34
Przemysław Borkowski: Rola studium wykonalności w ocenie ryzyka projektu infrastrukturalnego	43
Marta Czyż, Dariusz Cichoń: Wybrane zagadnienia gospodarowania nieruchomościami w procesie rozwoju zrównoważonego	53
Paulina Filip: Franczyza jako system współpracy i finansowania przedsiębiorstw	65
Małgorzata Fronczek: Znaczenie Rosji jako partnera handlowego Polski w latach 1995-2010	76
Marcin Gospodarowicz: Analiza stanu rozwoju przedsiębiorczości na obszarach wiejskich w Polsce w latach 2006-2010	86
Jakub Górka, Patrycja Chodnicka: Prognoza rozwoju sieci bankomatów w Polsce	96
Anna Grabowska: Inwestycje na rynku sztuki jako narzędzie dywersyfikacji portfela inwestycyjnego w dobie kryzysów na rynkach finansowych..	106
Marianna Greta, Ewa Tomczak: Wspólna Polityka Rolna jako element dynamizowania i ochrony polskiego rolnictwa	115
Renata Grochowska: Budżet unijny jako gra interesów państw członkowskich na przykładzie Wspólnej Polityki Rolnej	125
Marcin Jurewicz: Decentralizacja systemu niemieckich izb handlowo-przemysłowych	134
Bogusław Kaczmarek, Ewa Tomczak: Wspólna Polityka Rolna a zmiany w funkcjonowaniu sektora produkcji pierwotnej w Polsce	142
Lidia Kaliszczak: Przesłanki i przejawy kształtowania klimatu sprzyjającego przedsiębiorczości na poziomie lokalnym	150
Renata Karkowska: Ryzyko systemowe – teoria i analiza przyczyn	160
Joanna Kenc: Efekty współpracy głównych miast województwa dolnośląskiego z ich miastami partnerskimi	170
Ewa Kołozycz: Instrumenty zarządzania ryzykiem w rolnictwie po reformie Wspólnej Polityki Rolnej	179
Dorota Komorowska: Efektywność gospodarowania wybranych typów gospodarstw ekologicznych i konwencjonalnych	188

Elwira Leśna-Wierszołowicz: Problemy systemu zabezpieczenia emerytalnego w Polsce w kontekście skarg kierowanych do rzecznika ubezpieczonych w latach 2008-2011.....	199
Janusz Majewski: Pszczelarstwo w Polsce – wybrane problemy ekonomiczne.....	209
Dominika Malchar-Michalska: Rozwój polskiego rolnictwa w perspektywie roku 2030	219
Grażyna Mańczak: Bezpośrednie inwestycje zagraniczne a gospodarka Polski.....	229
Natalia Mańkowska: E-administracja a zdolność konkurencyjna gospodarki	240
Aneta Mazur-Jelonek, Anna Rychły-Lipińska, Agnieszka Sałek-Imińska, Monika Zajkowska: Restrukturyzacja jako sposób przeprowadzania zmian organizacyjnych na przykładzie Energa-Operator SA.....	250
Antoni Mickiewicz, Bogdan M. Wawrzyniak: Problematyka wielkoobszarowych gospodarstw rolnych w ustawodawstwie polskim	260
Danuta Miłaszewicz: Postępy w realizacji zrównoważonego rozwoju jako kryterium oceny polityki ekonomicznej	270
Andrzej Miszczuk: Społeczno-ekonomiczne powiązania transgraniczne regionu peryferyjnego (na przykładzie Polski Wschodniej)	280
Bartłomiej Moszoro: Znaczenie innowacyjności przedsiębiorstw w strategii zarządzania zmianą gospodarczą na poziomie regionalnym	291
Janusz Myszczyżyn: Przesłanki i ekonomiczne konsekwencje polityki protekcyjnej na przykładzie „unii żyta i żelaza”.....	300
Magdalena Olczyk: Zmiany strukturalne a konkurencyjność polskiego przemysłu	311
Artur Ostromęcki, Dariusz Zajac, Andrzej Mantaj: Wpływ zmian wybranych czynników produkcji na towarowość i strategię rozwoju gospodarstw rolnych	322
Mieczysław Piechnik: Aspekty infrastruktury regionalnej i jej wpływ na rozwój turystyki w makroregionie Polski Wschodniej w latach 2000-2010.....	333
Zbigniew Piepiora: Aktywna polityka przeciwdziałania skutkom klęsk żywiołowych w województwie zachodniopomorskim – aspekty finansowe	345
Wojciech Piontek: Implikacje teorii wyboru publicznego dla budowy gospodarki niskoemisyjnej i zasobooszczędnej.....	361
Zdzisław W. Puślecki: Zmiany we wzajemnych zależnościach w polityce rolnej między WTO i Unią Europejską.....	371
Marcin Ratajczak, Jan Wołoszyn, Ewa Stawicka: Koncepcja CSR w aspekcie pracowników na przykładzie przedsiębiorstw agrobiznesu z województwa mazowieckiego.....	381
Józef Rudnicki: Czy podział akcji maksymalizuje bogactwo akcjonariuszy?	391

Robert Rusielik, Michał Świtlyk, Artur Wilczyński: Efektywność publicznych uczelni technicznych w Polsce w latach 2007-2009	403
Iwona Salejko-Szyszczyk: Ewolucja barier prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych w Polsce	413
Anna Sieczko, Iлона Wyszyńska: Jakość usług w przedsiębiorstwie społecznym na przykładzie fundacji dzieciom „Zdążyć z Pomocą”	423
Magdalena Kinga Stawicka: Specjalne strefy ekonomiczne w Unii Europejskiej.....	434
Piotr Szajner: Wpływ reformy regulacji rynku cukru w UE na efektywność polskiego przemysłu cukrowniczego	444
Iwona Szczepaniak: Ocena poziomu samowystarczalności żywnościowej Polski w warunkach integracji i globalizacji gospodarczej	454
Piotr Szkudlarek: Polityka regionalna państwa w aspekcie budowy infrastruktury szerokopasmowej na przykładzie Polski Wschodniej.....	465
Paweł Szudra: Bariery lokalizacji małych przedsiębiorstw handlowych i usługowych.....	474
Agnieszka Ścianowska: Wpływ inwestycji współfinansowanych ze środków funduszu spójności na kształtowanie cen przedsiębiorstw wodociągowo-kanalizacyjnych.....	484
Arkadiusz Świadek, Marek Tomaszewski: Ewolucja aktywności innowacyjnej z perspektywy wielkości przedsiębiorstw w systemach regionalnych Polski.....	494
Marek Wigier: Efekty realizacji WPR w Polsce – doświadczenia i wyzwania w perspektywie do 2020 roku	504
Krzysztof Wiktorowski: Polityki i strategie rozwoju na tle systemu zarządzania rozwojem Polski.....	514
Tomasz Wojewodziec: Recesywne zachowania gospodarstw rolniczych prowadzonych przez przedsiębiorców ubezpieczonych w KRUS.....	523
Grażyna Wolska: Infrastruktura pocztowa w Polsce. Wybrane problemy badawcze	532
Agata Wójcik: Koszty i dochodowość polskich gospodarstw mlecznych należących do europejskiego stowarzyszenia producentów mleka w 2010 r.	542
Sabina Ząbek, Joanna Kott, Zdzisław Szalbierz: Analiza sytuacji ekonomiczno-finansowej PGE – Polskiej Grupy Energetycznej SA.....	552
Józef Stanisław Zegar: Konkurencyjność ekonomiczna <i>versus</i> konkurencyjność społeczna w rolnictwie.....	563

Summaries

Franciszek Adamczuk: New development strategy for Euroregion Neisse-Nisa-Nysa (ERN) – conditions and its evaluation.....	23
Piotr Adamczyk: Using the recommendations in investing process on the share market.....	33
Agata Balińska: Quality as a determinant of the competitiveness of rural tourism.....	42
Przemysław Borkowski: Feasibility study in the assessment of infrastructure project risk.....	52
Marta Czyż, Dariusz Cichoń: Selected aspects of property management in sustainable development process.....	64
Paulina Filip: Franchising as a system of cooperation and financing of enterprises.....	75
Małgorzata Fronczek: The significance of Russia as Polish partner in foreign trade in years 1995-2010.....	85
Marcin Gospodarowicz: The analysis of enterprise development in rural areas in Poland in the years 2006-2010.....	95
Jakub Górka, Patrycja Chodnicka: Prediction of ATM network development in Poland.....	105
Anna Grabowska: Investments in the market of art as a way for the diversification of the investment portfolio in times of crises on the financial markets.....	114
Marianna Greta, Ewa Tomczak: Common agricultural policy as an element of actuating and protecting Polish agriculture.....	124
Renata Grochowska: European budget as a business game of Member States based on the Common Agricultural Policy's example.....	133
Marcin Jurewicz: Decentralization of the system of German chambers of commerce.....	141
Bogusław Kaczmarek, Ewa Tomczak: The Common Agricultural Policy and the changes in functioning of the original production's sector in Poland.....	149
Lidia Kaliszczak: Premises and manifestations of shaping the climate encouraging local entrepreneurship.....	159
Renata Karkowska: Systemic risk – theory and analysis of reasons.....	169
Joanna Kenc: The effects of town twinning cooperation of the main cities of Lower Silesia Voivodeship.....	178
Ewa Kołoszycz: Risk management tools in agriculture after the reform of the CAP.....	187
Dorota Komorowska: Management efficiency of the selected types of organic and conventional farms.....	198

Elwira Leśna-Wierszółowicz: Problems of the protection of pension system in Poland in the context of complaints referring to the Insurance Ombudsman between 2008 and 2011	208
Janusz Majewski: Beekeeping in Poland – selected economic problems.....	218
Dominika Malchar-Michalska: The development of Polish agricultural sector in the perspective of the year 2030	228
Grażyna Mańczak: Foreign direct investments and Polish economy	239
Natalia Mańkowska: E-government and competitive ability of the economy	249
Aneta Mazur-Jelonek, Anna Rychły-Lipińska, Agnieszka Salek-Imińska, Monika Zajkowska: Restructuring as a form of implementation of organizational changes on the basis of Energa-Operator SA	259
Antoni Mickiewicz, Bogdan M. Wawrzyniak: Issues of multi-territorial farms in Polish legislation	269
Danuta Miłaszewicz: Progress towards sustainable development as a criterion of economic evaluations	279
Andrzej Miszczuk: Socio-economic transborder links of peripheral region (on the example of eastern Poland).....	290
Bartłomiej Moszoro: The importance of innovation of enterprises in the strategy of economic change management at the regional level	299
Janusz Myszczyzyn: Reasons and economic consequences of protectionist policy on the example of the “union of rye and iron”	310
Magdalena Olczyk: Structural changes and competitiveness in the Polish industry	321
Artur Ostromecki, Dariusz Zając, Andrzej Mantaj: Influence of change of chosen factors of production on the marketability and strategies of development of agricultural holdings	332
Mieczysław Piechnik: Aspects of regional infrastructure and its impact on the development of tourism in the macroregion of eastern Poland in the years 2000-2010.....	344
Zbigniew Piepiora: Active policy of natural disasters prevention in West Pomeranian Voivodeship – financial aspects	360
Wojciech Piontek: Implications of the public good theory for the creation of low carbon and resource-efficient economy.....	369
Zdzisław W. Puślecki: Changes in mutual interdependence between the WTO and the European Union in the agricultural policy	380
Marcin Ratajczak, Jan Wołoszyn, Ewa Stawicka: Concept of CSR in the aspect of employees on the example of agribusiness enterprises from Mazowieckie Voivodeship.....	390
Józef Rudnicki: Do stock splits maximize shareholders’ wealth?.....	402
Robert Rusielik, Michał Świtlyk, Artur Wilczyński: Efficiency of public technical universities in Poland in 2007-2009.....	412

Iwona Salejko-Szyszcak: The evolution of the privatization barriers of public enterprises in Poland.....	422
Anna Sieczko, Iłona Wyszynska: Quality of services delivered by non-government organisations based on an example of charity for children „Zdążyć z Pomocą”	433
Magdalena Kinga Stawicka: Special economic zones in the European Union	443
Piotr Szajner: Impact of the EU sugar market reform on the efficiency of Polish sugar industry	453
Iwona Szczepaniak: Assessment of the level of food self-sufficiency of Poland in the conditions of economic integration and globalization.....	464
Piotr Szkudlarek: Regional policy of the state in the context of construction of broadband infrastructure on the example of eastern Poland.....	473
Paweł Szudra: Barriers of location of small trading and service companies .	483
Agnieszka Ścianowska: The influence of the investments cofinanced from the Coherency Fund sources on the price policy of water-sewage companies	493
Arkadiusz Świadek, Marek Tomaszewski: Evolution of innovative activity from the perspective of size of companies in regional systems in Poland .	503
Marek Wigier: Effects of the CAP in Poland – experiences and challenges in the perspective to 2020	513
Krzysztof Wiktorowski: Development policies and strategies against the background of the system of development management of Poland.....	522
Tomasz Wojewodziec: Recessive behaviors of farms run by entrepreneurs insured by KRUS.....	531
Grażyna Wolska: Postal infrastructure in Poland. Selected research problems.....	541
Agata Wójcik: Costs and profitability of Polish dairy farms belonging to the European Dairy Farmers in 2010.....	551
Sabina Ząbek, Joanna Kott, Zdzisław Szalbierz: Analysis of economic and financial situation of PGE SA	562
Józef Stanisław Zegar: Economic competitiveness versus social competitiveness in agriculture.....	573

Marcin Gospodarowicz

Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – Państwowy Instytut Badawczy

ANALIZA STANU ROZWOJU PRZEDSIĘBIORCZOŚCI NA OBSZARACH WIEJSKICH W POLSCE W LATACH 2006-2010

Streszczenie: Jednym z najważniejszych zadań stojących przed jednostkami samorządu terytorialnego, a w szczególności gminami, jest wspieranie rozwoju przedsiębiorczości. Zwiększenie liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych jest istotnym elementem procesu poprawy konkurencyjności danej JST jako miejsca zamieszkania i prowadzenia działalności gospodarczej. Celem opracowania jest analiza poziomu rozwoju przedsiębiorczości na obszarach wiejskich w Polsce w ujęciu rodzajowym i przestrzennym w latach 2006-2010. Analizą objęta została cała populacja gmin w Polsce.

Słowa kluczowe: JST, podmioty gospodarcze, obszary wiejskie.

1. Wstęp

Celem zaprezentowanego opracowania jest analiza stanu rozwoju podmiotów gospodarczych na obszarach wiejskich w Polsce w latach 2006-2010. Diagnoza poziomu rozwoju przedsiębiorczości wykonana została w ujęciu rodzajowym – w podziale na gminy typu miejskiego, wiejskiego i miejsko-wiejskiego, przestrzennym – w odniesieniu do położenia geograficznego (województwo, region) analizowanych jednostek samorządu terytorialnego, a także wielkościowym – mierzonym liczbą mieszkańców gminy. Przedmiotem badania była podstawowa jednostka samorządu terytorialnego – gmina. Badano stan rozwoju przedsiębiorczości w kolejnych latach – mierzony liczbą podmiotów gospodarczych zarejestrowanych na terenie danej jednostki samorządu terytorialnego, jak również – w ujęciu dynamicznym zmianę poziomu nasycenia podmiotami w skrajnych latach analizy. Przedmiotem analizy była również struktura podmiotów na terenie gmin w ujęciu rodzajowym prezentowanym przez Bank Danych Regionalnych GUS, gdzie główna linia podziału przebiega pomiędzy podmiotami publicznymi (do których zaliczane są państwowe i samorządowe jednostki prawa budżetowego, przedsiębiorstwa państwowe, spółki handlowe, spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego, państwowe i samorządowe jednostki prawa budżetowego, gospodarstwa pomocnicze) oraz sektora prywatnego

(tj. osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, spółki handlowe, spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego, spółdzielnie, fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne). Uwzględniono również strukturę wielkościową podmiotów gospodarczych (według liczby zatrudnionych). Najistotniejszym przedmiotem porównania w ramach niniejszego opracowania jest zestawienie stanu rozwoju przedsiębiorczości na obszarach wiejskich i poza nimi, tj. w miastach (tereny zurbanizowane). Analizą objęta została cała zbiorowość gmin w Polsce (2478 podmiotów). Wykorzystano dane Banku Danych Lokalnych GUS.

2. Wybrane aspekty pomiaru stanu rozwoju podmiotów gospodarczych na obszarach wiejskich w Polsce

Literatura przedmiotu nie definiuje jednoznacznie pojęcia obszarów wiejskich. GUS na podstawie Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 15 grudnia 1998 r. w sprawie szczegółowych zasad prowadzenia, stosowania i udostępniania krajowego rejestru urzędowego podziału terytorialnego kraju oraz związanych z tym obowiązków organów administracji rządowej i jednostek samorządu terytorialnego ogranicza obszary wiejskie do gmin wiejskich oraz części gmin miejsko-wiejskich po wyłączeniu terenów zajmowanych przez miasta położone w tej gminie. Alternatywnie w Zintegrowanym Programie Operacyjnego Rozwoju Regionalnego została przyjęta definicja, iż obszary wiejskie to tereny położone poza granicami administracyjnymi miast, miasta do 5 tys. mieszkańców, miasta do 20 tys. mieszkańców, w których nie ma szkół ponadgimnazjalnych kończących się maturą. Wymienione definicje stwarzają jednak problem wydzielenia oddziaływania miast położonych na terenach gmin miejsko-wiejskich, co ze względu na wysoki stopień integracji administracji publicznej na tych terenach (np. siedziba gmin w tym samym budynku) jest zadaniem trudnym¹. Z tego względu w prezentowanej publikacji przyjęto definicję obszarów wiejskich jako gmin wiejskich i miejsko-wiejskich z wyłączeniem miast².

Materiał do badań stanowiły opracowania statystyczne GUS oraz informacje Banku Danych Lokalnych. Głównym wskaźnikiem analizy był poziom przedsiębiorczości wyznaczony za pomocą pojedynczego wskaźnika według formuły:

$$P = \frac{a}{n} \times 10\,000, \text{ tj. [liczba podmiotów gospodarczych} \times 10\,000 \text{ mieszkańców w wieku produkcyjnym}^{-1}],$$

¹ Różne definicje obszarów wiejskich przedstawione zostały m.in. w J. Rakowska, A. Wojewódzka-Wiewiórska, *Zróżnicowanie przestrzenne obszarów wiejskich w Polsce – stan i perspektywy rozwoju w kontekście powiązań funkcjonalnych*, ekspertyza wykonana na zamówienie Ministerstwa Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2010, s. 5.

² Przedsiębiorczość na terenach wiejskich to przedsięwzięcia gospodarcze związane z rolnictwem bądź z działalnością pozarolniczą. Por. M. Marciniak, *Rozwój przedsiębiorczości szansą polskich obszarów wiejskich. Raport Instytutu Obywatelskiego*, Warszawa 2010, s. 31.

gdzie: a – liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych (w danej kategorii); n – liczba mieszkańców w wieku produkcyjnym (16-60 lat dla kobiet i 16-65 lat dla mężczyzn) w gminie³.

Do opisu aktualnego stanu rozwoju przedsiębiorczości w danym okresie wykorzystano statystyki opisowe (wartości średnie, odchylenie standardowe, współczynnik zmienności), a przyjętą miarą oceny dynamiki rozwoju przedsiębiorczości w gminach w latach 2006-2010 był CAGR (Compound Annual Growth Rate) – czyli skumulowany roczny wskaźnik wzrostu, tj. średni wskaźnik rocznego wzrostu/spadku cechy – liczby podmiotów na 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym – w badanym okresie, przy założeniu, że roczne wzrosty są dodawane do wartości bazy następnego okresu. Wskaźnik CAGR obliczany jest za pomocą formuły:

$$CAGR(t_0, t_n) = \left(\frac{V(t_n)}{V(t_0)} \right)^{\frac{1}{t_n - t_0}} - 1,$$

gdzie: t_0 – rok początkowy, t_n – rok końcowy, $V(t_0)$ – wartość w roku początkowym, $V(t_n)$ – wartość w roku końcowym.

3. Analiza nasycenia i dynamiki rozwoju podmiotów gospodarczych na obszarach wiejskich w Polsce

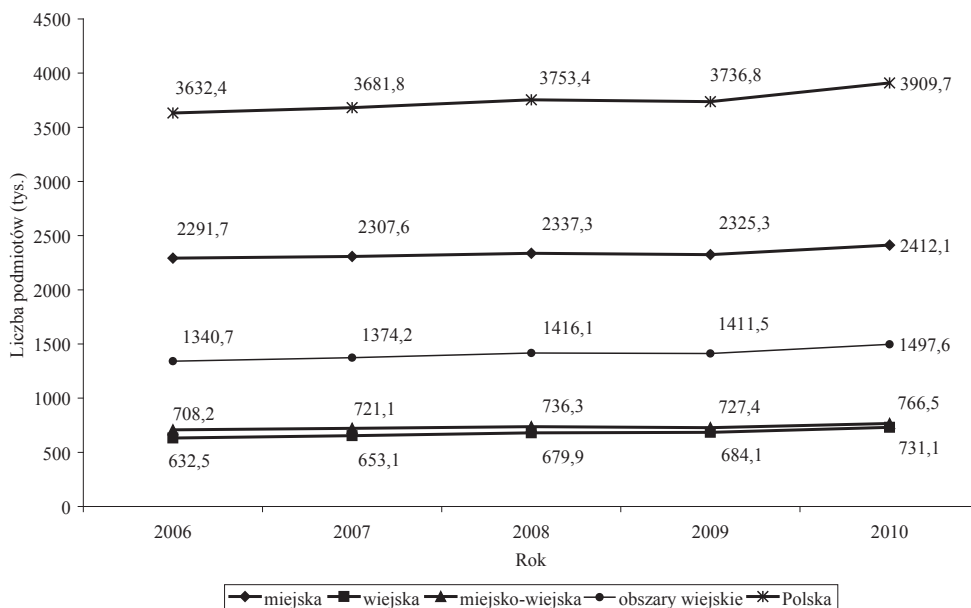
Zgodnie z danymi Banku Danych Lokalnych GUS w roku 2010 w Polsce funkcjonowało łącznie ponad 3,9 mln zarejestrowanych podmiotów gospodarczych. Większość z nich (ponad 2,4 mln) miała swoją siedzibę na terenie gmin miejskich, w gminach wiejskich i miejsko-wiejskich zarejestrowane było niecałe półtora miliona podmiotów gospodarczych. Ogólną liczbę podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w Polsce na terenach wiejskich i poza nimi w latach 2006-2010 prezentuje rys. 1.

W latach 2006-2010 średnia skumulowana stopa wzrostu (CAGR) liczby podmiotów w Polsce wyniosła 1,86%⁴, co oznacza bezwzględny przyrost wskaźnika o ponad 277 tys. jednostek. Dane przedstawione na rys. 1 wskazują na znacząco nierównomierną dynamikę przyrostu liczby podmiotów w poszczególnych typach gmin. Była ona najwyższa w gminach typu wiejskiego (3,69%) i znacznie przewyższała analogiczny wskaźnik w gminach miejsko-wiejskich (2%)⁵. Stopa wzrostu CAGR dla gmin miejskich kształtowała się istotnie poniżej przeciętnej krajowej i wyniosła jedynie 1,29%.

³ Podobna miara rozwoju przedsiębiorczości zastosowana została m.in. w pracy A. Krakowiak-Bal, *Wpływ infrastruktury na rozwój przedsiębiorczości w gminach wiejskich wybranych powiatów woj. małopolskiego*, „Inżynieria Rolnicza” 2007, nr 7 (95), s. 101.

⁴ Co roku zagregowana liczba podmiotów w Polsce rosła średnio o 1,86%.

⁵ Średnia skumulowana stopa wzrostu dla obszarów wiejskich wyniosła 2,81%.

Rys. 1. Liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w Polsce w latach 2006-2010

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

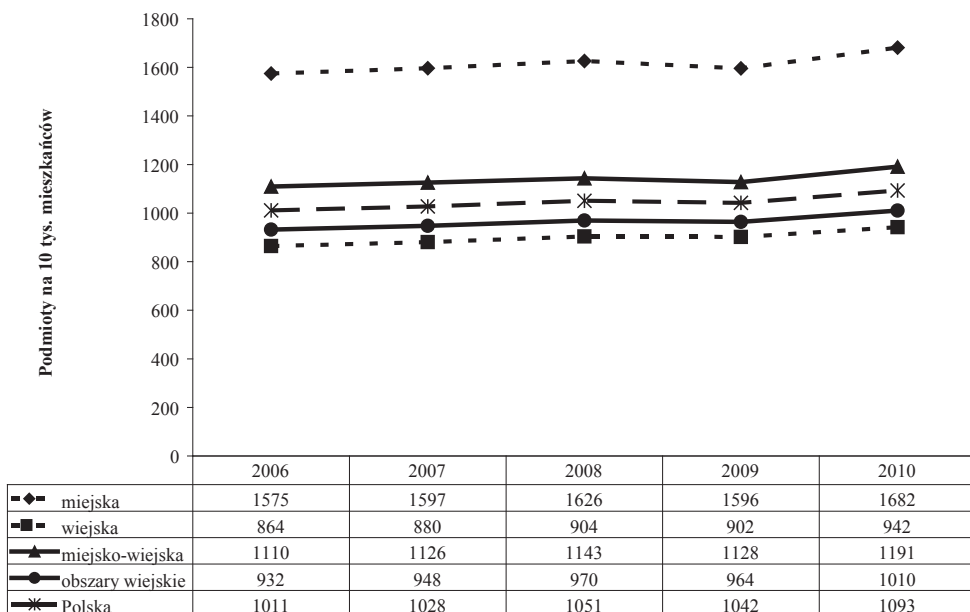
Okres analizy nie charakteryzował się jednolitym wzrostem nasycenia podmiotami gospodarczymi w ujęciu rocznym. Można wydzielić trzy odcinki czasowe: lata 2006-2008 – czas nieprzerwanego zwiększania się liczby podmiotów we wszystkich typach analizowanych gmin, rok 2009 – gdy pojawiły się symptomy spowolnienia gospodarczego w postaci spadku liczby podmiotów w stosunku do roku poprzedniego, spowodowane upadłościami firm, wyrejestrowywaniem działalności gospodarczej oraz niepodejmowaniem nowej działalności gospodarczej spowodowanym niepewnością co do rozwoju sytuacji ekonomicznej oraz rok 2010 – gdy liczba podmiotów wzrosła w ujęciu bezwzględnym w stosunku do roku poprzedniego.

Należy podkreślić, iż pogorszenie ogólnej sytuacji gospodarczej nie odbiło się w sposób jednakowy na poziomie przedsiębiorczości w poszczególnych typach gmin. W latach 2008-2009 w Polsce ubyło łącznie ponad 16,5 tys. podmiotów gospodarczych. Spadek nasycenia podmiotami gmin miejskich wyniósł łącznie prawie 12 tys., podczas gdy w gminach wiejskich zanotowano wzrost liczby podmiotów o 4,2 tys. jednostek⁶. Ten rezultat wskazuje na odmienną strukturę przedsiębiorczo-

⁶ Dane dotyczące wpływu sytuacji gospodarczej na poziom przedsiębiorczości w Polsce przedstawione zostały m.in. w raportach PARP: *Raportcie o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce w latach 2006-2007*, Warszawa 2008 oraz *Raportcie o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce w latach 2008-2009*, Warszawa 2010.

ści na terenach wiejskich, wydającą się być w mniejszym stopniu podatną na ogólne pogorszenie warunków gospodarczych.

Zestawienie udziału poszczególnych klas wielkości przedsiębiorstw pokazuje, iż 99,5% podmiotów gospodarczych w Polsce należy do grupy MŚP. Jedyne około pół procenta (niecałe 20 tys.) firm spełnia kryteria zaliczenia do grupy dużych przedsiębiorstw. Dominującą grupę stanowią mikrofirmy (w tym osoby prowadzące działalność gospodarczą jednoosobowo) – ponad 94% całej populacji. Gminy wiejskie charakteryzują się stabilnym wysokim udziałem mikroprzedsiębiorstw (do 10 zatrudnionych) na poziomie 95% we wszystkich klasach wielkości JST. Charakterystyczny jest również znikomy odsetek podmiotów z poziomem zatrudnienia przekraczającym 50 osób – wzór ten jest całkowicie odmienny od obrazu zarysowanego na terenie gmin miejskich i częściowo miejsko-wiejskich.

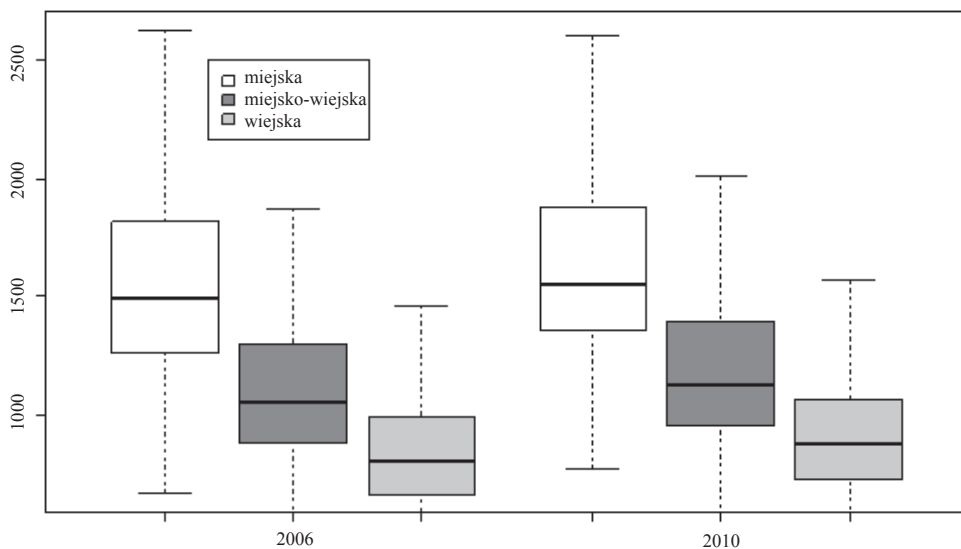
Rys. 2. Przeciętna liczba podmiotów na 10 tys. osób w wieku produkcyjnym według typów gmin

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

W odniesieniu do bazowego wskaźnika analizy, tj. liczby podmiotów unormowanej liczebnością populacji w wieku produkcyjnym, można zauważyć istotną niekorzystną konkurencyjną gmin wiejskich w stosunku do miast (rys. 2). Przeciętna wartość wskaźnika w gminach miejskich wyniosła w 2010 roku 1682 podmioty na 10 tys. osób w wieku produkcyjnym i o ponad 700 jednostek przekraczała analogiczny wskaźnik w gminach wiejskich – zależność ta kształtowała się na zbliżonym poziomie przez cały okres analizy. Przeciętny poziom wskaźnika dla obszaru Polski

wzrósł w latach 2006-2010 o 82 (wskaźnik CAGR = 2%), co świadczy o wzroście nasycenia podmiotami obszaru gmin. Trend wzrostowy obserwowany był również w rozbięciu na poszczególne typy gmin. Przestrzenna analiza nasycenia podmiotami gospodarczymi wskazuje, iż najwyższy poziom przedsiębiorczości można zmierzyć w gminach nadmorskich nastawionych na obsługę ruchu turystycznego (Władysławowo, Jastarnia, Międzyzdroje, Ustronie Morskie, Mielno, Krynica Morska, Łeba, Rewal). Stwierdzono w nich ponad 4000 podmiotów na 10 tys. mieszkańców zarówno w roku 2006, jak i w roku 2010. Na drugim biegunie znalazły się gminy woj. warmińsko-mazurskiego, lubelskiego, małopolskiego, mazowieckiego, podkarpackiego, podlaskiego i świętokrzyskiego (Górowo Iławeckie, Bejsce, Rejowiec Fabryczny, Sidra, Pruchnik, Gać, Bolesław, Przytuły, Jaświły, Nowy Dwór, Chłopice, Radgoszcz, Dziadkowice, Rudnik, Ruda-Huta, Raciąż), w których liczba podmiotów nie przekraczała 500. Należy jednak podkreślić, iż w ujęciu dynamiki wzrostu liczby podmiotów w latach 2006-2010 część z wymienionych powyżej JST znalazła się w czołówce z szacowanym średniorocznym wzrostem na poziomie ok. 10%.

Na rysunku 3 zaprezentowane zostały wykresy statystyk pozycyjnych (*boxplot*)⁷ miar nasycenia podmiotami gospodarczymi według typów gmin w skrajnych latach analizy.

Rys. 3. Wykresy pudełkowe wielowymiarowe w latach 2006 i 2010 – przeciętna liczba podmiotów na 10 tys. osób w wieku produkcyjnym wg typów gmin

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

⁷ Główna część wykresu to pudełko (*box*), którego boki wyznaczają pierwszy i trzeci kwartył, a linia w środku oznacza medianę. Różnica pomiędzy pierwszym i trzecim kwartyłem stanowi rozstęp międzykwartyłowy, w środku pudełka mieści się 50% obserwacji.

Zauważyć można pogłębianie się asymetrii rozkładu w przypadku gmin miejskich (przesunięcie mediany w dół), co może wskazywać na postępującą polaryzację gmin – pojawienie się w analizowanej populacji JST grupy liderów o zwiększonym poziomie nasycenia podmiotami. W odniesieniu do gmin wiejskich i miejsko-wiejskich widoczna jest znacznie większa spójność (jednolitość) rozkładu, wyrażona istotnie mniejszymi rozmiarami pudełka, a także znacznie mniejsza jego asymetria zobrazowana położeniem mediany – tendencja ta nie uległa zmianie w okresie analizy. Przesunięcie pozycyjne pudełek w górę jest dowodem na prawidłowość tezy o rosnącym nasyceniu podmiotami gospodarczymi w odniesieniu do trzech analizowanych typów gmin.

Tabela 2 prezentuje wyniki analizy poziomu nasycenia podmiotami w odniesieniu do typu ludnościowego gminy oraz rodzajów podmiotów. Przyjęto pięć progów wielkości populacji gminy⁸ oraz, zgodnie z klasyfikacją rodzajową podawaną przez GUS, uwzględniono trzy kategorie podmiotów (spółki prawa handlowego, osoby fizyczne prowadzące jednoosobową działalność gospodarczą oraz spółki z kapitałem zagranicznym). Analizie podlegało nasycenie podmiotami odpowiednich typów w gminach o zbliżonym typie ludnościowym oraz dynamika przyrostu/spadku liczby podmiotów w ujęciu miary CAGR. Uwzględnienie dwóch dodatkowych wymiarów analizy pozwoliło na uszczegółowienie wniosków i ekstrapolowanie ich w odniesieniu do zależności pomiędzy przedsiębiorczością a populacją JST.

Zagregowany wskaźnik dynamiki podmiotów gospodarki narodowej w latach 2006-2010 kształtował się na poziomie 2%. Można zauważyć, iż przeciętna liczba podmiotów oraz dynamika wzrostu nasycenia podmiotami rosła wraz ze wzrostem wielkości gminy. Wniosek ten nie jest prawdziwy w odniesieniu do gmin typu miejskiego. Liczba podmiotów w gminach miejskich z grupy jednostek najmniejszych (poniżej 10 tys. mieszkańców) i największych (powyżej 100 tys. mieszkańców) była zbliżona (około 1800 podmiotów), wysoka była również dynamika wzrostu liczby podmiotów w najmniejszych gminach miejskich. Najmniejsze gminy wiejskie to jedyna grupa ocenianych JST, w której odnotowano spadek liczby podmiotów gospodarczych w okresie analizy. Można również zauważyć, iż pomimo dużego dystansu pomiędzy przeciętną liczbą podmiotów w gminach miejskich i wiejskich, w gminach wiejskich o największej liczbie ludności był on najmniejszy.

W odniesieniu do spółek prawa handlowego zarejestrowanych na terenie gmin w roku 2010 można zauważyć, iż w kategorii tej przeciętna liczba podmiotów w gminach wiejskich stanowiła jedynie około 1/3 analogicznego wskaźnika w gminach miejskich (32 do 95). Proporcje te kształtują się jeszcze bardziej niekorzystnie w grupie najmniejszych gmin w obu typach. W najmniejszych gminach miejskich

⁸ W odniesieniu do wielkości populacji granice zdefiniowanych typów ludnościowych JST to: najmniejsze (miejska \leq 10 tys., miejsko-wiejska \leq 5 tys., wiejska \leq 2,5 tys.), małe (miejska 10-20 tys., miejsko-wiejska 5-7,5 tys., wiejska 2,5-5 tys.), średnie (miejska 20-50 tys., miejsko-wiejska 7,5-15 tys., wiejska 5-10 tys.), duże (miejska 50-100 tys., miejsko-wiejska 15-30 tys., wiejska 10-15 tys.), największe (miejska $>$ 100 tys., miejsko-wiejska $>$ 30 tys., wiejska $>$ 15 tys.).

Tabela 2. Liczba podmiotów (#) w 2010 i dynamika wzrostu (Δ) w latach 2006-2010 na 10 mieszkańców w wieku produkcyjnym według rodzajów gmin i typów ludnościowych

Podmioty gospodarki narodowej łącznie								
Typ gminy	miejska		miejsko-wiejska		wiejska		łącznie	
Typ ludn.	#	Δ	#	Δ	#	Δ	#	Δ
Najmniejsze	1819	2,2	1187	1,0	991	-0,2	1440	1,3
Małe	1626	1,2	1028	1,7	864	1,5	964	1,5
Średnie	1671	1,5	1105	1,8	924	2,3	1029	2,1
Duże	1519	1,4	1341	1,7	1135	3,4	1272	2,4
największe	1827	1,9	1542	1,7	1302	4,2	1523	2,8
Łącznie	1682	1,6	1191	1,7	942	2,2	1093	2,0
Spółki handlowe								
Typ gminy	miejska		miejsko-wiejska		wiejska		łącznie	
Typ ludn.	#	Δ	#	Δ	#	Δ	#	Δ
Najmniejsze	81	4,1	59	6,0	18	-2,6	58	2,9
Małe	72	4,6	36	4,4	25	5,3	32	5,1
Średnie	87	4,6	41	4,9	29	6,3	37	5,8
Duże	92	4,7	60	4,5	46	6,8	58	5,5
Największe	177	5,6	79	4,8	98	5,6	115	5,4
Łącznie	95	4,7	49	4,7	32	5,9	44	5,4
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą								
Typ gminy	miejska		miejsko-wiejska		wiejska		łącznie	
Typ ludn.	#	Δ	#	Δ	#	Δ	#	Δ
Najmniejsze	1404	1,7	895	0,2	760	-0,7	1105	0,7
Małe	1265	1,1	794	1,4	681	1,5	756	1,5
Średnie	1267	1,2	871	1,6	751	2,5	822	2,2
Duże	1166	1,2	1045	1,6	946	3,7	1016	2,5
Największe	1323	1,5	1222	1,7	1051	4,6	1179	2,9
Łącznie	1281	1,3	931	1,5	760	2,3	865	2,0
Spółki z kapitałem zagranicznym								
Typ gminy	miejska		miejsko-wiejska		wiejska		łącznie	
Typ ludn.	#	Δ	#	Δ	#	Δ	#	Δ
Najmniejsze	22	-2,5	18	-0,6	6	-2,2	17	-2,0
Małe	14	4,4	10	-1,2	6	-2,3	8	-1,4
Średnie	17	4,2	10	2,0	6	-3,1	8	-1,3
Duże	16	5,4	14	3,4	10	3,5	13	3,7
Największe	34	4,5	15	3,3	37	-1,0	30	1,9
Łącznie	19	3,4	12	1,8	8	-2,0	10	-0,4

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

było zarejestrowanych ponad pięciokrotnie więcej spółek handlowych niż w odpowiadającej im grupie gmin wiejskich. W odniesieniu do dynamiki spółek handlowych w gminach wiejskich można zauważyć, iż o ile w grupie gmin najmniejszych

zanotowano regres liczby podmiotów przeciętnie o 2,6% w każdym roku, o tyle w gminach powyżej 5 tys. mieszkańców (średnie, duże i największe) przyrost nasycenia podmiotami charakteryzował się najwyższą, prawie sześcioprocentową dynamiką. Była ona znacznie wyższa niż w odpowiadających przedziałach wielkościowych w gminach miejskich i miejsko-wiejskich. W kategorii osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą jednoosobowo stanowiącej „kręgosłup” przedsiębiorczości – zarówno na terenach wiejskich, jak i w miastach – widoczne jest istotna przewaga nasycenia w gminach miejskich w stosunku do pozostałych typów gmin w ciągu pięciu lat analizy. Dystans ten przekracza 500 podmiotów w relacji gminy miejskie – wiejskie i uległ w ciągu pięciu analizowanych lat nieznacznemu powiększeniu (z 519 na 521). Należy zwrócić uwagę na wskaźnik dynamiki przyrostu liczby firm jednoosobowych, który na obszarze gmin wiejskich przeciętnie ponaddwukrotnie przewyższa wskaźniki wzrostu w gminach miejsko-wiejskich i miejskich.

Analiza poziomu rozwoju przedsiębiorczości opartej na wykorzystaniu kapitału zagranicznego wskazuje, iż w latach 2006-2010 zanotowano istotny regres liczby spółek z kapitałem zagranicznym we wszystkich gminach wiejskich (z wyjątkiem gmin dużych). Najbardziej atrakcyjny z punktu widzenia kapitału zagranicznego obszar inwestycyjny stanowiły gminy miejskie – populacja tych podmiotów była najliczniejsza w roku 2006, dodatkowo zaś odnotowała wzrost o ponad 3% (w ujęciu CAGR). Najwyższą dynamiką zmian wskaźnika obrazującego liczbę podmiotów z kapitałem zagranicznym na 10 tys. osób w wieku produkcyjnym w okresie 2006-2010 charakteryzowały gminy wiejskie o populacji nie przekraczającej 10 tys. osób.

4. Podsumowanie

Na podstawie przeprowadzonej diagnozy rozwoju przedsiębiorczości na obszarach wiejskich w Polsce można stwierdzić, iż rozwój przedsiębiorczości w gminach wiejskich i miejsko-wiejskich charakteryzuje się odmiennymi cechami w stosunku do gmin miejskich. Stwierdzone odmienności dotyczą zarówno poziomu nasycenia podmiotami w wybranych kategoriach szczegółowych (podmioty z kapitałem zagranicznym, jednoosobowa działalność gospodarcza, spółki handlowe), jak i struktury branżowej oraz wielkości przedsiębiorstw zarejestrowanych na terenie wybranych obszarów. W latach 2006-2010 poziom przedsiębiorczości na terenach wiejskich systematycznie rośnie, jego dynamika jest istotnie wyższa niż w miastach. Najczęściej podejmowaną działalnością gospodarczą na wsi jest handel i budownictwo – ta ostatnia branża charakteryzuje się najwyższą dynamiką rozwoju. Poziom przedsiębiorczości wiejskiej wykazuje słabe zależności korelacyjne z większością elementów infrastrukturalnych. Może wiązać się to z ciągle jeszcze słabym poziomem zagospodarowania infrastrukturalnego gmin wiejskich oraz z silnym wpływem „pozainfrastrukturalnych” czynników na rozwój przedsiębiorczości w gminach

wiejskich (predyspozycje osobowe, uwarunkowania społeczne, działalność władz lokalnych itp.)⁹.

Literatura

- Krakowiak-Bal A., *Wpływ infrastruktury na rozwój przedsiębiorczości w gminach wiejskich wybranych powiatów woj. małopolskiego*, „Inżynieria Rolnicza” 2007, nr 7 (95).
- Marciniak M., *Rozwój przedsiębiorczości szansą polskich obszarów wiejskich. Raport Instytutu Obywatelskiego*, Warszawa 2010.
- Rakowska J., Wojewódzka-Wiewiórska A., *Zróżnicowanie przestrzenne obszarów wiejskich w Polsce – stan i perspektywy rozwoju w kontekście powiązań funkcjonalnych*, ekspertyza wykonana na zamówienie Ministerstwa Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2010.
- Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce w latach 2006-2007*, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2008.
- Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce w latach 2008-2009*, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2010.
- Wiatrak A.P., *Znaczenie przedsiębiorczości w rozwoju terenów wiejskich*, referat, Konferencja naukowa pt.: *Uwarunkowania rozwoju polskiego rolnictwa w kontekście europejskim i globalnym*, Zamość 14-15.06.2010.
- Zaremba W., *Uwarunkowania rozwoju przedsiębiorczości na obszarach wiejskich zagrożonych marginalizacją*, „Problemy Zarządzania”, Wydział Zarządzania UW, 2008, nr 2.

THE ANALYSIS OF ENTERPRISE DEVELOPMENT IN RURAL AREAS IN POLAND IN THE YEARS 2006-2010

Summary: One of the most important tasks local authorities in particular municipalities face, is to support business development in their area. The increase of the number of registered businesses is an essential part of improving the competitiveness of the local government as a place to live and do business. The aim of the present study is to analyze the level of development of entrepreneurship in rural areas in Poland in terms of generic and space in the years 2006-2010. The analysis included the entire population of municipalities in Poland.

Keywords: local governments, businesses, rural areas.

⁹ Por. A.P. Wiatrak, *Znaczenie przedsiębiorczości w rozwoju terenów wiejskich*, referat, Konferencja naukowa pt.: *Uwarunkowania rozwoju polskiego rolnictwa w kontekście europejskim i globalnym*, Zamość 14-15.06.2010; W. Zaremba, *Uwarunkowania rozwoju przedsiębiorczości na obszarach wiejskich zagrożonych marginalizacją*, „Problemy Zarządzania”, Wydział Zarządzania UW, 2008, nr 2, s. 164-169.